

Marita Sørloth

Barnevernets møte med foreldrekonflikter

Child protection services' encounter with parental conflicts

Bacheloroppgave i Barnevern

Mai 2023

Marita Sørloth

Barnevernets møte med foreldrekonflikter

Child protection services' encounter with parental conflicts

Bacheloroppgave i Barnevern
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Tema for denne oppgaven er foreldrekonflikt i barnevernet. De foreldrekonfliktsakene som barnevernet må ta stilling til kjennetegnes ofte ved at foreldrene har vært i konflikt lenge, og at det er vanskelig å få dem til å samarbeide. Tidligere har man tenkt at slike saker ikke er et anliggende for barnevernet, men de siste årene har man blitt mer oppmerksom på skadevirkningen en slik konflikt kan ha på barn, og de politiske føringene nå er dermed at barnevernet skal involveres for å sikre barnas utvikling.

Foreldrekonfliktsaker er et komplekst tema i barnevernet, blant annet fordi man jobber i et krysningpunkt mellom barneloven og barnevernloven da disse sakene ofte handler om uenigheter knyttet til samvær og barnefordeling. Poenget med denne oppgaven er å belyse hvilke utfordringer barnevernet opplever når de jobber med disse sakene. I dette inngår blant annet begrensningene man møter på knyttet til hjemmel i lov og utfordringer med å kommunisere med foreldrene. Problemstillingen i oppgaven er om barnevernet er riktig instans for foreldrekonflikter.

Metoden som har blitt brukt i denne oppgaven er litteraturstudie, som er en kvalitativ tilnærming. Her har det blitt gjort et systematisk søk etter litteratur for å besvare oppgavens problemstilling. Kildene har blitt valgt på grunnlag av relevans og pålitelighet.

Oppgaven presenterer en rekke faktorer som kan gjøre det utfordrende for barnevernet å gjøre en god nok jobb med disse sakene og faktorer som kan begrunne hvorfor barnevernet burde undersøke saker som omhandler foreldrekonflikter. Funnene i oppgaven taler for at barn tar nok skade av foreldrekonflikt til at det burde være et anliggende for barnevernet, men samtidig ser man at man ikke har funnet den mest hensiktsmessige måten å jobbe med disse sakene på for å sikre barnets beste.

Abstract

The theme of this thesis is parental conflict in the eyes of child protection services. The parental conflicts that end up in the child protection services is often recognized by having been long lasting and that there are issues getting the parents to cooperate properly. In earlier times these kinds of cases have not been seen as a matter of the child protection services, but in recent years there has been a growing attention to the damaging effects of conflicts on children, and therefore the policy now is that the child protection services should be involved to ensure the children's development.

Parental conflicts are a complex theme, among other things because of the cases being in the crossing point of the child law and the child protection services law because the conflicts often are regarding visitation and child distribution. The point of this thesis is to shed light on the challenges that comes with the child protection services working with these cases. This includes, among other things, the challenges regarding limitations in the work because of the law and the challenges of communicating with the parents. The question I am seeking to answer is: are the child protection services the right body for parental conflicts?

The method used in this thesis is literature study, which is a qualitative approach. There has been a systematic search for literature to answer the thesis' issue. The sources have been chosen due to their relevance and credibility.

The thesis presents several factors that may contribute to the challenges of the child protection services' abilities to do a well enough job and factors that contributes to why the child protections services should investigate cases of parental conflict. The findings in the thesis advocates for children taking enough damage by parental conflicts for the child protection services to be involved, but at the same time it shows that one has not found the most appropriate way to handle these cases to ensure the best interests of the child.

Innhold

1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Fra tema til problemstilling	5
1.3 Avgrensing og formål	5
1.4 Oppgavens disposisjon	5
2.0 Kunnskapsgrunnlag	6
2.1 Kjennetegn ved en foreldrekonflikt	6
2.2 Barnevernets oppgaver og juridiske rammer	7
2.2.1 Barnevernloven	8
2.2.2 Barneloven	8
2.2.3 Familievernkontoret	9
2.3 Risiko- og beskyttelsesfaktorer	9
3.0 Metode	10
3.1 Litteratursøk	11
3.2 Begrunnelse for valg av litteratur	12
3.3 Kildekritikk og pålitelighet	13
3.4 Etikk i forskning på barnevernet	14
4.0 Drøfting	14
4.1 Konsekvenser for barn og unge	14
4.2 Foreldres bekymringer	16
4.3 Innhenting av informasjon	17
4.4 Avmakt hos saksbehandlere	18
4.5 Barnet i fokus, eller ikke?	19
4.6 Kategorisering	21
5.0 Oppsummering og konklusjon	22
6.0 Litteraturliste	24

1.0 Innledning

De siste årene har antall bekymringsmeldinger angående barn som ikke skjermes for foreldres langvarige konflikter økt (Sudland & Neumann, 2021). Blant de studiene som finnes av alvorlige konflikter blant foreldre som går fra hverandre, ble om lag ett av fire par definert som høykonfliktpar (Brandlistuen & Helland referert i rapport fra folkehelseinstituttet, 2016). Resultatene viste også at over halvparten av parene hadde konflikter i perioden etter bruddet, og at 15 prosent hadde konflikter også gjennomsnittlig 6 år etter bruddet (Brandlistuen & Helland referert i rapport fra folkehelseinstituttet, 2016). Det finnes lite kunnskap om barnevernets rolle i familiekonflikter, og forskningen som er gjort på dette området er først og fremst innenfor domstolen (Jevne & Ulvik, 2012).

Ved samlivsbrudd er det i hovedsak foreldrene som har ansvar for å avtale seg imellom hvor barna skal bo, og hvilke samværsordninger som skal gjelde (Rød, 2010). Likevel er det ca. 10 prosent av foreldrene som ikke kommer frem til en løsning, og da er det domstolen som må avgjøre dette (Rød, 2010). Tidligere ble slike saker ikke sett på som et anliggende for barnevernet, men man har de senere årene blitt mer oppmerksom på hvilken skade barn kan ta av at foreldre står i konflikt. Likevel er det flere ting som tyder på at denne oppgaven kan være vanskelig for saksbehandlere i barnevernet. I mange tilfeller kjenner saksbehandleren på at det kan være utfordrende å vurdere hva som betegner en sak som burde gå under barnevernloven eller barneloven (Jevne & Ulvik, 2012, s.24). Samtidig krever foreldrekonflikter ofte mye ressurser, fordi de kan vare i flere år, også etter gjennomførte rettsaker om barnefordeling (Rød, 2010). Fokuset på barnet kan forsvinne, og saksbehandlere kan oppleve å bli en kasteball mellom foreldrene.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Den første interessen for dette temaet dukket opp i min egen praksis i barnevernet. Etter å ha jobbet med noen saker hvor hovedproblemet virket å være konflikten mellom foreldrene fikk jeg et inntrykk av at saksbehandlere følte seg fastkjørte, og at de var usikre på om sakene egentlig burde henlegges fordi de ikke lengre handlet om barna. Etter gjennomgang av litteratur på temaet virker det som dette er en utfordring som går igjen hos flere ansatte i barnevernet, og at man ikke har funnet den mest hensiktsmessige måten å jobbe på. Jeg ville derfor undersøke nærmere hvilke erfaringer som finnes fra praksis, og om hvordan de jobber for å løse slike saker. Videre ville jeg også se på hvilke utfordringer som finnes på området, og hva som eventuelt gjør at disse sakene bør håndteres av barnevernet. Det kan virke som

foreldrekonflikter er et splittet tema på grunn av de sammensatte utfordringene, noe vi ser nærmere på senere i oppgaven.

1.2 Fra tema til problemstilling

Temaet for oppgaven er dermed foreldrekonflikter i barnevernet. Etter gjennomgang av noen av kildene som er valgt for denne oppgaven, reiser det seg en diskusjon om barnevernet er riktig instans for slike saker på grunn av grensarbeidet mellom barnevernlov og barnelov. Gitt at disse konfliktene ofte handler om barnefordeling og samvær, leder dette meg til denne problemstillingen:

- *er barnevernet riktig instans for foreldrekonflikter?*

1.3 Avgrensning og formål

Foreldrekonflikt påvirker ikke bare de to partene som står i en konflikt. Rundt et par i konflikt vil det ofte også finnes en familie. Når barnevernet involveres i foreldrekonfliktsaker er det fordi et eller flere barn blir påvirket i negativ forstand. Foreldre som ikke får til å kommunisere etter et brudd kan videre føre til domsavgjørelser, problemer på skolen eller i barnehagen, og i noen tilfeller vil barnevernet blir innblandet. Det vil derfor være flere instanser som kommer inn i bildet i en høykonfliktsak, men jeg vil i hovedsak fokusere på barnevernets rolle fordi det vil være mest relevant for min utdanning og interesse. Denne oppgaven vil ta for seg de juridiske begrensningene barnevernet kan oppleve i møte med slike saker og hvordan det jobbes med dem i dag, blant annet med bakgrunn i saksbehandlers erfaringer fra eget arbeid med konfliktsaker. Hovedfokuset i oppgaven vil være på de «rene» konfliktene, noe som vil defineres nærmere senere, fordi det virker som det er dette det er knyttet mest utfordringer til. Formålet vil dermed være å belyse denne problematikken i barnevernet, også slik at temaet holdes relevant.

1.4 Oppgavens disposisjon

I dette innledningskapittelet presenteres tema og bakgrunn for valg av tema, samt oppgavens problemstilling. I kapittel 2 kommer en nærmere beskrivelse av foreldrekonflikt og hva som er gjeldende praksis for slike saker i dag i tråd med barnevernloven, barneloven og familievernkontor. I dette kapittelet kommer også en beskrivelse av risiko- og beskyttelsesfaktorer som brukes mye når barnevernet skal vurdere et barns omsorgssituasjon. I kapittel 3 redegjøres den metodiske tilnærmingen til oppgaven. I kapittel 4 kommer det en drøftingsdel av ulike funn som skal legge grunnlaget for konklusjonen av problemstillingen. I

det siste kapittelet vil jeg presentere en oppsummerende del og komme med en endelig konklusjon.

2.0 Kunnskapsgrunnlag

2.1 Kjennetegn ved en foreldrekonflikt

Det finnes ingen enkel definisjon på hva en foreldrekonflikt er, og dette kan variere stort fra sak til sak. Det har likevel blitt gjort flere forsøk på å definere hva en høykonflikt er og ulike kjennetegn ved dem, slik at man enklere kan kategorisere konflikten. Generelt kan man si at en konflikt mellom to foreldre kan oppstå når man er uenige om oppdragelse og andre beslutninger som gjelder barna. Konfliktene kan i noen tilfeller være skjult, men i denne oppgaven fokuseres det på konfliktene som ikke holdes skjult for barna.

FHIs rapport om foreldrekonflikt (2015) opererer med en tabell basert på Andersons (2010) konfliktnivåer, som rangerer konfliktene fra lav og moderat konflikt til høy konflikt. Lav konflikt betegnes ved at partene har som mål å løse konflikten, og at kommunikasjonen er åpen og direkte (Hellan & Borren, 2015). En høykonfliktsak vil kjennetegnes ved at partene er ute etter å ødelegge for den andre, konflikten er kronisk og at partene ikke har noen felles forståelse av saken (Hellan & Borren, 2015). Disse relasjonene kjennetegnes også ved at de i stor grad bærer preg av konflikter, mye aggresjon, forsvar og angrep (Jevne & Ulvik, 2012). Nilsen, Skipstein & Gustavson (2012, s. 12) skriver i sin rapport at foreldrekonflikt kan måles ved seks dimensjoner: hyppighet, hvor kroniske de er, intensitet, innhold og i hvilken grad de blir løst. Samtidig er tidsaspektet viktig for å vurdere konflikten, eksempelvis om den pågår mens paret fortsatt er sammen eller ikke (Nilsen et al., 2012). Dette vil si noe om hva konflikten handler om, og om hvordan man vurderer den.

Hellan & Borren (2015) presiserer at det finnes noen risikofaktorer og sammenfallende vansker som går igjen hos høykonfliktpar. Dette betyr verken at disse kjennetegnene er spesifikke for alle konfliktpar, eller at vanskene er årsak til konfliktene, men det gir en indikasjon på hvordan man kan identifisere høykonfliktparene (Hellan & Borren, 2015). Disse sårbarhetsfaktorene er negative erfaringer fra egen oppvekst, tilknytning, personlighet og personlige egenskaper og psykiske plager og rusmisbruk. Faktorene kan defineres som årsaker til at konflikter mellom foreldre oppstår, og ved at man er oppmerksom på disse kan det også være lettere å forstå konfliktens utgangspunkt. Samtidig peker de også på at stress som paret opplever sammen, i form av for eksempel økonomiske vanskeligheter, kan være noe som har påvirkning på konfliktens intensitet.

Konfliktens intensitet vil naturligvis ha innvirkning på hvordan barna påvirkes, og dermed i hvilken grad det er nødvendig for barnevernet å undersøke saken. «Tradisjonelle» konfliktsaker som omhandler beskyldninger om rus og vold, vurderes som enklere å ta stilling til av barnevernsarbeidere, enn «rene» foreldrekonfliktsaker (Jevne & Ulvik, 2012). «Rene» konfliktsaker handler i utgangspunktet kun om krangling om samvær og kommunikasjonsproblemer (Jevne & Ulvik, 2012, s. 24), og det vil derfor være vanskeligere å vurdere om disse sakene faller under barnevernlov eller barnelov.

2.2 Barnevernets oppgaver og juridiske rammer

Som nevnt kan det være krevende for barnevernsarbeideren å vurdere hva som er barnelov og barnevernlov når man jobber med saker som er vanskelig å løse. Ofte kan det være slik at saken er en kombinasjon av disse lovene, og man må dermed jobbe aktivt for å løse de oppgavene som følger av barnevernloven. En kombinasjon av disse lovene kan blant annet innebære at man ser symptomer hos barnet som tilsier at hen ikke har gode nok omsorgsforhold, men at roten i problemene stammer fra foreldrenes konflikt om samvær. Felles for disse lovene er at barnets rettigheter står i fokus, men mange opplever at konflikten ofte kan bevege seg mot å handle om hvem av foreldrene som har rett til å bestemme over barnet (BLD, 2013). Selv om bekymringsmeldingen kan omhandle uenighet om samvær og foreldreansvar, vil det være barnevernets oppgave å sørge for at barnets rettigheter blir ivaretatt hvis man har mistanke om at foreldrene ikke klarer å handle ut ifra hva som er det beste for barnet. Barneverntjenesten kan vurdere at saken ikke skal gå til undersøkelse om bekymringsmeldingen er åpenbar ubegrunnet eller sjikanøs (BLD, 2013, s. 24). Hvis barnevernet mener at foreldre utsetter barn for alvorlig omsorgssvikt kan de beslutte å overta omsorgen.

I foreldrekonfliktsaker er det barnevernloven som legger føringene for hvordan man skal jobbe. Tidligere har det vært en oppfatning om at barnevernet ikke skulle ta del i slike saker, men man har de senere årene sett at barnevernsproblematikk og familiekonflikter ofte henger sammen (Kjønstad et al., 2020). Dette har følgelig ført til at man har vært nødt til å se nærmere på hvordan man skal jobbe med slike saker, og det ble dermed utarbeidet en veileder for dette. I veilederen som er utarbeidet av barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013) står det at barnevernets oppgave blant annet vil bestå av å veilede foreldre med å forstå den negative effekten en foreldrekonflikt kan ha på barnet. Samtidig må barnevernet vurdere ulike hjelpetiltak for å lette konflikten mellom foreldrene, fordi man blant annet kan oppleve at fokuset på barnet forsvinner. Utgangspunktet for hjelpetiltakene må være barnets behov.

2.2.1 Barnevernloven

Barnevernet har ingen myndighet til å fastsette samvær eller bosted, og må henvise foreldre videre for å løse dette etter barneloven. Barnevernlovens formål er å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid jf. Barnevernloven § 1-1. Det er først og fremst foreldrenes oppgave å sørge for at barnet har en god oppvekst og tilstrekkelig med omsorg, men når foreldrene ikke behersker dette, vil denne oppgaven falle over på barnevernet. Dersom barnevernet mottar en bekymringsmelding om et barns omsorgssituasjon vil dette utløse en plikt for barnevernstjenesten å vurdere om det skal settes i gang en undersøkelse jf. Bvl. § 2-2. I saker hvor foreldrene bor i ulike hjem, kan undersøkelsen gjennomføres overfor begge foreldre og i begge hjem (BLD, 2006, s. 14).

Barneverntjenesten kan vurdere at det vil være nødvendig å sette inn hjelpetiltak etter endt undersøkelse jf. Bvl. § 3-1. I saker hvor konflikt mellom foreldrene er hovedproblemet kan tiltakene bestå av blant annet råd og veiledning av foreldre og barnesamtaler. Barnevernet kan tilby hjelpetiltak der barnet bor fast og i samværshjemmet (BLD, 2006). Barnevernloven åpner ikke for at barnevernet kan bestemme bosted, foreldreansvar og samvær og dette skal derfor løses etter barnelovens regler (BLD, 2011). Om barnevernet ser at mindre inngripende tiltak ikke er tilfredsstillende for barnet, kan barnevernet treffe vedtak om omsorgsovertakelse jf. Bvl. § 5-1. Blant vilkårene for at loven skal være oppfylt finner vi blant annet:

- a. Det er alvorlige mangler ved den omsorgen barnet får, herunder den personlige kontakt og trygghet, sett hen til det barnet trenger etter alder og utvikling*
- d. Det er overveiende sannsynlighet for at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene vil være ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet*

Man kan med dette argumentere for at vilkårene er oppfylt i alvorlige konfliktsaker, men vurderingen kan likevel bli vanskelig når foreldrene kan gi nok omsorg på andre områder. Av Prop. 133 L (2020-2021) Ny barnevernslov og endringer i barnevernloven kommer det også frem at ordlyden i § 5-1 a er endret, slik at man ikke lengre skiller mellom praktisk og emosjonell omsorg. Samtidig kommer det frem i forarbeidene at barnevernet må vurdere risikoen for at barnet forblir i hjemmet opp mot belastningen det vil være for både barn og foreldre at barnet tas ut av hjemmet (Prop. 133 L (2020-2021)).

2.2.2 Barneloven

Barneloven er en lov som regulerer foreldreansvar, samvær, bosted og barnebidrag. Loven har som formål å sikre at barnet har en trygg og god oppvekst, uavhengig av foreldrenes

samlivsbrudd eller andre utfordringer som kan oppstå i familielivet. Loven kalles en privatrettslig lov fordi den inneholder bestemmelser om forholdet mellom foreldrene og barnet der foreldrene ikke kan bli enige (BLD, 2013). Barneloven tar utgangspunkt i at avgjørelser som tas av foreldre skal rette seg etter barnets interesser og behov (BLD, 2013). I noen tilfeller vil det som sagt være vanskelig for foreldrene å gjøre dette, og det er i slike tilfeller at barneloven tres i kraft.

2.2.3 Familievernkontoret

Norge er det eneste landet hvor alle foreldre med barn under 16 år som skal søke om separasjon eller skilsmisse må møte til mekling før saken bringes inn for retten etter Ekteskapsloven § 26. Mekling startet i Norge med et formål om å forebygge skilsmisse, noe som ble kalt ekteskapsmekling (Nilsen et al., 2012). Det viste seg etter hvert at denne metoden fungerte dårlig, og senere ble man mer opptatt av å ha fokus på barnets behov. Formålet med meklingen er at en nøytral tredjepart skal hjelpe til med å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten og om hvor barnet skal bo. Dette skal etter loven fastsettes ut ifra det som vil være det beste for barnet. Familievernet kan også tilby samtaleterapi og ulike kurs (Nilsen et al., 2012).

2.3 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Når barnevernet skal vurdere et barns omsorgssituasjon vil det være nyttig å se på risiko- og beskyttelsesfaktorer. Informantene i Sudland & Neumanns (2021) undersøkelse beskrev at sakene ofte handlet om foreldrenes møte med barnevernet, og i mindre grad om avveiningen saksbehandlerne gjorde mellom risiko- og beskyttelsesfaktorer for det enkelte barnet (s.145).

Barn kan oppleve foreldrekonflikter på forskjellige måter på grunn av forskjeller i kontekstuelle og individuelle faktorer. De individuelle faktorene innebærer blant annet at barn har ulike egenskaper som gjør de mer sårbare for utviklingsmessige avvik (Tetzchner, 2012, s. 36). Samtidig finner man ulike faktorer i miljøet som kan medføre en økt risiko for slike avvik (Tetzchner, 2012, s. 36), noe som regnes som kontekstuelle faktorer. Ottosen & Schwartz (2013) beskriver i likhet med Kvaran (2008) at selve skilsmissen er en risikofaktor som kan påvirke barnets alminnelige utvikling. Med alminnelig utvikling mener man for eksempel tilknytning når man snakker om spedbarn, og tilpasning i skolen når man snakker om litt eldre barn (Ottosen & Schwartz, 2013). I det følgende vil jeg gå nærmere inn på ulike faktorer som kan påvirke barnets sårbarhet.

Kontekstuelle faktorer som foreldrenes ressurser, foreldrenes relasjon, samvær og hvor foreldrene bosetter seg kan påvirke hvordan barnet håndterer skilsmissen (Ottosen & Schwartz, 2013). Man kan anta at hvis en av foreldrene for eksempel flytter langt unna vil dette være en stressfaktor for barnet, både på grunn av den fysiske reisen mellom foreldrene, men også på grunn av eventuelle brudd i relasjoner dette kan medføre. Foreldrenes evne til å utvise varme og autoritet mot barnet, viser seg som en beskyttende faktor, og er noe som ses hos de barna som håndterer skilsmissen godt (Ottosen & Schwartz, 2013). Videre beskriver de at det vil være positivt om barna får ta del i samværsordningen, og at dette vil motvirke at barnet føler seg som en «ting» som flyttes mellom foreldrene (Ottosen & Schwartz, 2013). Samtidig må foreldrene sørge for at barna ikke tillegges for mye ansvar. Foreldre som bosetter seg slik at barna fortsatt kan holde kontakt med nettverket sitt der de har vokst opp vil fungere som en beskyttende faktor (Ottosen & Schwartz, 2013).

Individuelle faktorer som kan påvirke hvordan barnet håndterer konflikt eller skilsmisse mellom foreldrene er blant annet alder og barnets indre arbeidsmodell (Ottosen & Schwartz, 2013). Vår indre arbeidsmodell er mentale representasjoner vi har av oss selv og andre (Tetzchner, 2012). Dette utvikles i hovedsak gjennom erfaringer med primæromsorgsgivere fra vi blir født til 3-4 årsalderen ifølge Bowlbys tilknytningsteori (Tetzchner, 2012). Den indre arbeidsmodellen barnet har tillært seg vil dermed kunne påvirke hvordan han eller hun organiserer inntrykk fra en foreldrekonflikt. Denne utviklingsprosessen kan påvirke hvordan barnet møter nye relasjoner senere i livet, og resultatet av å se foreldre i konflikt kan føre til en frykt for at konflikt er uunngåelig i sine fremtidige relasjoner.

Man kan dermed anta at et barn som omringes av mange beskyttende faktorer, i form av for eksempel familie og individuelle egenskaper, vil håndtere at foreldre går fra hverandre bedre enn andre.

3.0 Metode

Denne oppgaven er en litteraturstudie, som vil si at man underbygger oppgaven sin med materiale fra bøker og andre skriftlige kilder, som for eksempel forskningsartikler og rapporter på nett (Ringdal, 2018). Det vil si at denne oppgaven ikke baseres på egen forskning, men på et utvalg av publikasjoner som er knyttet til mitt tema. Begrunnelsen for valget av metode er oppgavens begrensninger. En litteraturstudie gir stor fleksibilitet knyttet til oppgaveskrivingen. Denne fleksibiliteten innebærer blant annet at man ikke knyttes like mye til problemstillingen sin, og at denne kan endres underveis. Det som kan trekke ned

bruken av litteraturstudie er at man ikke får inn nye perspektiver. I en større oppgave kunne det vært hensiktsmessig med dybdeintervjuer av saksbehandlere i barnevernet, eventuelt også med personer som har opplevd en foreldrekonflikt.

3.1 Litteratursøk

Jeg har i utgangspunktet brukt søkemotorene Oria, Idunn og Google Scholar for å finne relevante kilder til problemstillingen min. For å begrense søket mitt har jeg brukt søkeordene «foreldrekonflikt», «barnevern», «barn», «høykonflikt», «høykonfliktfamilier» og «foreldrekonfliktsaker». Jeg startet med å søke i alle søkemotorene for å få inspirasjon og ideer til tekster som kunne være relevante for min oppgave. Videre leste jeg sammendragene på treffene som kom opp, for å vurdere om de var relevante for det temaet jeg har valgt. Jeg har også tatt inspirasjon fra avhandlinger som har hatt tilnærmet like problemstillinger, og funnet relevante kilder gjennom disse. Søkene ble utført i perioden mars til starten av april 2023.

Da jeg startet søket mer systematisk brukte jeg først søkeordene «foreldrekonflikt» og «barnevern» på Idunn. Her kom det opp ti treff, hvorav sju av disse var forskningsartikler. En av disse forskningsartiklene var «Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet?» (Rød, 2010). Etter jeg hadde lest sammendraget fant jeg ut at dette ville være en god artikkel å inkludere i oppgaveskrivingen.

Den andre artikkelen fant jeg gjennom søk i Oria. Oria gir muligheten for avanserte søk, som vil si at man kan kombinere ulike ord og inkludere forlengelser av de valgte ordene. Her valgte jeg søkeordene «foreldrekonflikt*» og «barn*», noe som resulterte i 32 treff. Av disse 32 treffene var det en artikkel som het «For det er jo alvorlige saker: barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter» (Sudland & Neumann 2021).

Videre fant jeg to rapporter gjennom søk på Folkehelseinstituttets sider. Nettsiden gir deg muligheten til å søke opp rapporter, og jeg valgte å søke etter «barn og unge». Dette ga 2182 treff, og jeg begrenset dermed søket til å omhandle rapporter som handlet om «oppvekst». Da fikk jeg opp 51 treff, og blant disse fant jeg de to rapportene jeg valgte å inkludere. Den ene rapporten heter «Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: Konsekvenser for barn og unge» (Nilsen, Skipstein & Gustavson, 2012), og den andre heter «Foreldrekonflikt; indentifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar» (Helland & Borren, 2015).

Den siste artikkelen fant jeg gjennom søk i Google Scholar. Her brukte jeg også søkeordene «barnevern» og «foreldrekonflikt», og fikk 254 treff. Den andre artikkelen på lista var «Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker». Etter å ha lest introduksjonen i artikkelen bestemte jeg meg for at den vil være relevant for min oppgave.

3.2 Begrunnelse for valg av litteratur

Oppgavens problemstilling og utgangspunkt bygges på to rapporter og tre artikler. Kildene tar for seg ulike momenter ved en foreldrekonflikt. For å besvare oppgavens problemstilling er det viktig å ta stilling til hvordan det oppleves for saksbehandlere i barnevernet å jobbe med disse sakene, men også om hvordan det kan oppleves for et barn å stå i en slik konflikt. Samtidig er det også viktig å vite hva vi vet om foreldrekonflikter for å bedre forstå problemstillingens utgangspunkt.

Artikkelen av Rød (2010) tar for seg barns erfaringer etter at rettsapparatet har fattet beslutning om daglig omsorg og samvær i barnefordelingssaker. Artikkelen poengterer at noen av barna opplever at konflikten vedvarer i mange år etter at fordelingssaken er over, og det reises derfor et spørsmål til om barnevernet burde undersøke disse sakene. I artikkelen kommer det frem at flere av barna prøvde å bidra til å løse konflikten mellom foreldrene, mens andre forsøkte å unngå foreldrene for å ikke bli dratt inn i konflikten. Artikkelen tar i hovedsak utgangspunkt i barns erfaringer knyttet til rettens avgjørelser om samvær og bostedsplass, men den er relevant for min problemstilling på grunn av barnas uttalelser om hvordan de har opplevd at deres stemme har blitt hørt.

«For det er jo alvorlige saker» - barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter er en studie utført av Cecilie Sudland og Cecilie Basberg Neumann (2021). Studien bygger på intervjuer med 31 barnevernsarbeidere og deres møte med foreldrekonflikter i barnevernet. Resultatene av studien viser blant annet at det er vanskelig for barnevernsarbeideren å vurdere barnets omsorgssituasjon i slike saker, og at det ofte er utfordrende å innhente informasjon om familien. Samtidig så de at en kombinasjon av disse utfordringene førte til at barnevernsarbeideren kviet seg for å fremme sak om omsorgsovertakelse, selv om de følte at det var det riktige.

«Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker» (Jevne & Ulvik, 2012) er en artikkel som baseres på kvalitative intervjuer av 26 ansatte i den kommunale barneverntjenesten. Denne artikkelen har i likhet med Sudland & Neumanns (2021) artikkel utforsket barnevernsarbeiderens erfaringer i møte med foreldrekonflikter. Intervjuene viser at

disse sakene er komplekse å jobbe med, og at det i noen tilfeller virker som barnevernets involvering bidrar til en opptrapping av konflikten.

Videre har jeg brukt en rapport som er skrevet av Wendy Nilsen, Anni Skipstein & Kristin Gustavson (2012) som tar for seg hvilke konsekvenser foreldrekonflikt kan ha for barn og unge i norsk og internasjonal kontekst. Nilsen et al. har kartlagt omfanget av foreldrekonflikt og samlivsbrudd i norsk sammenheng, noe som viser at det er en økende mengde samlivsbrudd. Rapporten viser til flere faktorer som kan ha innvirkning på hva som kan påvirke barn og hva som kan virke som beskyttelsesfaktorer. De viser til at man vet at det er en sammenheng mellom foreldrekonflikt og tilpasningsvansker hos barn, men at det finnes for lite kunnskap på området til å forklare disse sammenhengene. Rapporten har som hensikt å kartlegge konsekvenser, og å finne områder som har behov for ytterligere forskning.

Rapporten til Hellan & Borren (2015) er skrevet på oppdrag fra barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Formålet med rapporten er å oppsummere den kunnskapen som finnes om foreldrekonflikt og å definere høykonflikt. En oppsummering av denne kunnskapen har som hensikt å finne kjennetegn og risikofaktorer for alvorlige konflikter, som også vil bidra til at man enklere kan kategorisere konflikter. Dette blir gjort for å sikre at man kan opprette målrettede tiltak for par og familier, og sikre en mer effektiv og hensiktsmessig hjelp.

I tillegg til disse artiklene har jeg brukt noen andre kilder for å underbygge det jeg skriver, men disse vil jeg ikke presentere på samme måte, da jeg ikke brukte disse i utformingen av problemstillingen. I delkapittelet om konsekvenser for barn og unge har jeg supplert med flere kilder enn det som blir beskrevet i metoddelen for å gi en bredere forståelse av hvordan de kan påvirkes.

3.3 Kildekritikk og pålitelighet

Noen av kildene er ti år eller eldre, men informasjonen jeg har hentet fra disse har jeg vurdert som overførbar til nåtidens situasjon. Jeg vurderer disse som overførbar på grunn av at det finnes begrenset med forskning på effekten foreldrekonflikter har på barn og ungdom, og at det derfor er nyttig å ta i bruk det som finnes av litteratur om temaet. De fleste kildene som jeg har tatt i bruk ble skrevet før den nye barnevernloven ble gjeldende, og jeg har derfor kryssjekket lovene det henvises til i tekstene jeg har brukt, og endret disse paragrafene til gjeldende lov i min oppgave. Under hele arbeidet har jeg vurdert om den litteraturen som har blitt brukt er pålitelig og holdbar. Påliteligheten er vurdert ut ifra hvor kildene er hentet fra, og hvem som har utgitt artiklene.

På lik linje med andre studier som blir gjennomført med kvalitative intervjuer finnes det en risiko for at studiene til Jevne & Ulvik (2012) og Sudland & Neumann (2021) har mangler. Et eksempel på en slik mangel blir beskrevet nærmere i neste delkapittel om etikk i forskning på barnevernet. Jeg tar også hensyn til at disse studiene portretterer en side av saken, og at foreldre og barn i sakene som diskuteres kan ha en annen oppfattelse enn det som blir beskrevet at saksbehandlerne.

To av kildene er funnet utenfor søkemotorene Google Scholar, Idun eller Oria. De to aktuelle kildene er rapporter som er utgitt av folkehelseinstituttet, og jeg vurderer dette som en pålitelig kilde fordi det er et statlig forvaltningsorgan som har en sentral rolle i samfunnet.

3.4 Etikk i forskning på barnevernet

En antakelse på hvorfor det finnes lite forskning som retter seg direkte mot konsekvenser av foreldrekonflikt, er at det er et forskningsetisk dilemma å skulle intervju barn og unge som opplever at foreldre går fra hverandre. I all forskning hvor man gjennomfører for eksempel dybdeintervju eller observasjonsstudier vil det oppstå et naturlig tillitsforhold mellom forskeren og deltakerne (Tjora, 2021). Når slike tillitsforhold oppstår kan både informanter og forskere kjenne på at man har en forpliktelse overfor hverandre. Dette kan være spesielt problematisk med tanke på informantene, fordi det ikke er et symmetrisk relasjonsforhold mellom forsker og informant (Tjora, 2021). Den etiske utfordringen som oppstår med dette kan være at en informant ikke tørr å trekke seg fordi de er redde for å svikte forskeren, selv om de har gitt sitt samtykke og blitt informert om retten til å trekke seg (Tjora, 2021). Når man jobber med barn og unge vil dette være en enda viktigere betraktning.

4.0 Drøfting

I denne delen vil noen av funnene fra kildene drøftes for å kunne besvare problemstillingen: *er barnevernet riktig instans for foreldrekonflikter?* Først kommer en drøfting på hvorvidt barn kan bli påvirket av en foreldrekonflikt. Deretter kommer det en rekke delkapitler med drøfting av ulike funn som skal belyse hvilke momenter som kan ha påvirkning på hvordan barnevernet jobber med foreldrekonflikter.

4.1 Konsekvenser for barn og unge

For å vurdere om barneverntjenesten er riktig instans for slike saker, må man vurdere barnets omsorgssituasjon. I Lov om barnevern § 2-2 heter det at barneverntjenesten skal åpne en undersøkelse når man har rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter loven. Begrepet «omsorgssituasjon» innebærer alle forhold ved en

familie som kan påvirke barnets læremuligheter og å få dekket viktige behov (Bunkholdt & Kvaran, 2017, s. 119). Kvello (2016) nevner at omsorgssvikt blant annet handler om at barnet får for liten mengde av omsorg og for lite beskyttelse mot farer.

Det finnes få studier som utforsker direkte sammenheng mellom foreldrekonflikt og vansker blant barn og unge, med unntak av noen få studier som ser på vold mellom foreldre og studier som undersøker generell familierisiko (Nilsen et al., 2012). En studie av Mossige og Stefansen med 7033 avgangselever ved norske videregående skoler viste en sammenheng mellom at det å ha vært vitne til vold mot mor ga en økt odds for selv å bli utsatt for vold fra både mor og far (Nilsen et al., 2012). Samtidig fant de at å ha vært vitne til grov vold mot foreldrene var assosiert med en rekke internaliserende og eksternaliserende vansker (Nilsen et al., 2012).

På Island har det blitt gjennomført to tverrsnittstudier som viste en sammenheng mellom det å være vitne til verbal kranling mellom foreldre og selvskadende atferd og høyere forekomst av depresjon og angst (Nilsen et al., 2012). Disse studiene var derimot heller ikke utformet for å undersøke konsekvenser av foreldrekonflikt spesifikt. Samtidig tar også studiene utgangspunkt i parkonflikter hos foreldre som fortsatt bor sammen, og mange av konfliktene som barnevernet involveres i handler om konflikter mellom foreldre som ikke lengre lever i et samliv. Likevel gir funnene i disse studiene en indikasjon på hvordan barn kan påvirkes av en høykonflikt. Barn kan ha levd med foreldre som har vært voldelige mens de har vært sammen, og dette kan ha påvirkning på hvordan barna håndterer konflikten etter de har gått fra hverandre.

Sarrazin og Cyr (2008) skriver i sin artikkel at barn som utsettes for konflikt mellom foreldre kan få både somatiske og psykiske plager. En rekke studier viser at barn som ikke lever med intakte familier har større risiko for å utvikle blant annet skoleproblemer, atferdsproblemer og rusmisbruk (Rød, 2010). Barn som opplever at de må velge side i foreldrekonflikter kan kjenne på følelser som angst og dårlig samvittighet overfor den andre forelderen (Buchanan et al., 1991, referert i Sarrazin & Cyr, 2008). Når foreldrene ikke evner å skjerme barna for sine konflikter havner barna i en lojalitetskonflikt, noe som vil si at barnet kan føle seg presset til å velge side (Sudland & Neumann, 2021). Å få et barn til å velge mellom to omsorgspersoner det er glad i kan betegnes som manipulering (Sarrazin & Cyr, 2008), og dette kan klassifiseres som emosjonell omsorgssvikt. Foreldrene blir i en slik situasjon mer opptatt av å få barnet over på sin side, fremfor å se barnets behov og emosjonelle uttrykk.

I Kvarans (2008) doktoravhandling om *skilsmisse sett med barns øyne* eksemplifiserer han med to av informantene at de slet med å bearbeide skilsmissen på grunn av foreldrenes konflikt. Når foreldre skilles vil det ofte oppleves som en krisesituasjon for et barn, og de trenger derfor også å gå gjennom en bearbeidingsprosess. Sett fra en kognitiv-kontekstuell teori deles denne bearbeidingsprosessen inn i primær prosessering og sekundær prosessering (Nilsen et al., 2012). Den primære prosesseringen handler ifølge denne teorien om hvordan barnet vurderer hvor sterk og relevant trussel konflikten representerer. Den sekundære prosessen handler om hvordan barnet forsøker å forstå opphavet til konflikten, og det er i denne prosessen barnet kan klandre seg selv. Hvis barnet blir vitne til, eller selv dratt inn i konflikten, vil denne bearbeidingsprosessen forlenges. Samtidig fant Kvaran (2008) også at barna som ikke ble sett av foreldrene sine og som ikke fikk den nødvendige omsorgen de hadde behov for, forble lengre i en kriseprosess. En slik kriseprosess kan innebære reaksjoner som sorg, benekting, sinne, resignasjon og redsel (Kvaran, 2008, s. 99).

Rød (2010) fant i sine undersøkelser i likhet med Kvaran (2008) at konflikt mellom foreldre, tvangspregede samvær og steforeldres inntreden i familiene resulterte i at barna fikk dårligere kontakt med foreldrene og mangel på en grunnleggende trygghet i hjemmet. Han eksemplifiserer denne utryggheten ved blant annet at foreldrene var lite tilgjengelige for barnas spørsmål og ønsker i etterkant av skilsmissen, og at inntreden av steforelder i noen tilfeller gjorde barna utrygge. Mangelen på denne tryggheten og kontakten hadde ført til relativt omfattende emosjonelle problemer for barna (Rød, 2010). Rød (2010) påpeker også viktigheten av at barn av foreldre i konflikt har foreldre som støtter dem i møte med nye oppgaver for at de skal føle seg kompetente og mestrende.

Ofte er det slik at foreldrene dekker de basale behovene til barna. Eksempler på basale behov er tak over hodet, mat og vann, men når man ikke evner å skjerme barna for konflikter kan man snakke om emosjonell omsorgssvikt. Barn er kompetente mennesker som ofte har gjort seg tanker om hva de ønsker og om hva de føler. Av artiklene som er brukt i denne oppgaven kommer det frem at barn trenger å bli kommunisert åpent med for å håndtere en slik overgang godt. Samlet sett gir disse studiene et bilde på hvordan barn kan påvirkes av å leve under en konflikt.

4.2 Foreldres bekymringer

I barnevernets vurderinger av hva som skal klassifiseres som en sak for barnevernet blir vold og overgrep i mange tilfeller sett på som en «trumfkort» (Jevne & Ulvik, 2012). I flere saker opplever saksbehandlere at foreldre kommer med gjensidige påstander om omsorgssvikt, og

at det blir vanskelig å forholde seg til to historier som er motstridende (Jevne & Ulvik, 2012). Det skapes en usikkerhet blant saksbehandlerne knyttet til om foreldrene beskylder den andre for omsorgssvikt som et virkemiddel i kampen mot den andre forelder, eller om det er reelle bekymringer. Tidligere empiriske undersøkelser viser derimot at foreldre sjeldent fremmer falske påstander om vold og overgrep (Jevne & Ulvik, 2012).

Saksbehandleres oppfatning av at slike påstander ikke er sanne blir av Brown et al. (2001) betegnet som «the child abuse and divorce myth». Brown og kollegaer fant i sin undersøkelse at foreldre sjeldent lyver når de kommer med anklager mot den andre forelder. De argumenterer for at denne myten må fjernes blant profesjonelle, og at man må anerkjenne realiteten knyttet til denne problematikken. Utsagnene fra deltakerne i Jevne og Ulviks (2012) undersøkelse kan dermed tyde på at det finnes en oppfatning i det norske barnevernet som ikke er den samme som det empirien tilsier.

Samtidig forteller saksbehandlere at de føler på maktesløshet i saker hvor de deler den ene forelderens bekymring om for eksempel overgrep på samvær. I utgangspunktet skal saksbehandlere forsøke å innta en nøytral posisjon, men i noen saker fortalte fler av dem at de hadde tatt parti med den ene parten (Jevne & Ulvik, 2012). I tillegg til at dette gjør at barnevernet risikerer å bli kritisert for å velge side, vil ikke de juridiske rammene legge til rette for at barnevernet kan nekte samvær, og det blir dermed opp til foreldrene å gjøre dette. Problemet med dette blir at den forelder som holder igjen samværet kan få en barnefordelingssak på seg, og dermed miste omsorgen (Jevne & Ulvik, 2012). Dette setter dermed saksbehandleren i et etisk dilemma som knytter seg til hvilke råd de skal gi til foreldre som er bekymret for barna sine når de er med samværsforelder.

4.3 Innhenting av informasjon

Et annet moment som ser ut til å skille seg ut når det gjelder foreldrekonfliktsaker er at foreldrene ofte tilhører en gruppe som ikke har hatt behov for hjelp fra andre instanser (Sudland & Neumann, 2021). Dette vil følgelig påvirke hvor mye informasjon man får hentet inn om foreldrene i undersøkelsesfasen, og man blir i stor grad avhengig av fortellingene til de som er innblandet i konflikten. I slike tilfeller vil man i stor grad være avhengig av skjønn, og man mangler noe håndfast til å begrunne beslutningene sine med.

Grunnen til at det ofte er lite informasjon å hente om disse familiene er fordi de tilhører en gruppe av mennesker med høyere sosioøkonomisk status (Sudland & Neumann, 2021). Det vil si at de har hatt lite kontakt med for eksempel familievernkontor, skole og NAV utover det

man er vant med hos den øvrige klientbasen i barnevernet, og at det dermed er få instanser som kjenner til familienes situasjon.

Saksbehandlerne i undersøkelsen til Sudland & Neumann (2021) forklarte også vanskelighetene med å innhente informasjon med at det ofte er foreldrene selv som kontakter barnevernet fordi de mener den andre forelderen ikke gir god nok omsorg. Dette blir imidlertid møtt av den andre parten med at den som har meldt inn forsøker å skape konflikt. Igjen vil dette føre til at saksbehandlere er nødt til å bruke mye ressurser på å løse opp i en konflikt som kunne vært hos familievernkontoret. Saksbehandler bruker mye tid på å besvare telefoner og e-post fra foreldre eller deres advokater, men mangler likevel informasjon for å kartlegge barnets omsorgssituasjon.

Når saksbehandlere i barnevernet opplever at foreldre har vidt forskjellige forklaringer av situasjonen, blir de noen ganger avhengige av barnas oppfatning av situasjonen (Sudland & Neumann, 2021). Dette kan også bidra til at barnet kjenner på en lojalitetskonflikt som kan føre til at barnet mister en av sine viktigste omsorgspersoner. Selv om det er viktig at barna får uttale seg om saken kan det samtidig være etisk utfordrende når saksbehandlere må bruke barn som informanter for å bekrefte eller avkrefte det foreldrene forteller. Dette er et ansvar som ikke burde legges på barnet, men som saksbehandlere noen gang føler er nødvendig for å få klarhet i saken (Sudland & Neumann, 2021). Ved en eventuell omsorgsovertakelse vil det også være nødvendig med grundig dokumentasjon av saken og håndfaste bevis. Barnevernets spillerom vil dermed snevres inn når man ikke har muligheten til å innhente informasjon fra utenforstående observatører.

4.4 Avmakt hos saksbehandlere

Som tidligere skrevet har barnevernet myndighet til å overta omsorgen for et barn når de mener foreldre ikke gjør nok for å beskytte barnet. Dersom barneverntjenesten ser at mindre inngripende tiltak, som for eksempel frivillige hjelpetiltak, ikke skaper en tilfredsstillende situasjon for barnet vil det være innenfor lovens grenser å overta omsorgen (BLD, 2013). Likevel kommer det frem at saksbehandlere kjenner på avmakt fremfor at de artikulere sin makt i møte med foreldrene (Sudland & Neumann, 2021).

Sudland & Neumanns (2021) materiale viste at det var få av saksbehandlerne som hadde erfaring med at et høyt konfliktnivå hadde vært grunnen til omsorgsovertakelse. I de tilfellene hvor barnevernet ser at det er for dårlig omsorg hos den ene forelderen, kan situasjonen være at man ikke har nok bevis for å gjennomføre en omsorgsovertakelse:

«Sakene er supervanskelige. Du skal ikke ta parti og i noen tilfeller tenker jeg at vi må bli tøffere [...] stå for at det kan være dårlig omsorg hos den ene, men så får du to forskjellige versjoner av virkeligheten og da er vi avhengig av bevis. Det har vi ofte ikke, så det blir mye synsing og opplevelse. (Sudland & Neumann, 2021, s. 147).

Manglende bevisføring i slike saker gjør at barnevernet kvier seg for å overta omsorgen. Det kommer videre frem at saksbehandlerne på mange måter er avhengig av utageringer hos barna før omsorgsovertakelse i det hele tatt blir et tema.

Mange foreldre kontakter barnevernet med en forventning om at barnevernet kan oppheve og nekte samvær (Jevne & Ulvik, 2012). Saksbehandlere kan i flere tilfeller være enig i at samværsforelderen ikke gir god nok omsorg, mens den andre forelderen har god omsorgsevne. Barnevernets handlingsrom i slike tilfeller kan blant annet være å tilby tilsyn under samvær og å vitne for den ene forelderen i retten eller gi en skriftlig anbefaling om stans av samvær. Likevel trenger ikke domstolen å ha den samme oppfatningen som barnevernet om hva som er det beste for barnet, og de har dermed ikke noen ytterligere muligheter til å påvirke en slik sak (Jevne & Ulvik, 2012). I de «rene» konfliktsakene forteller en saksbehandler om at det er vanskelig å vurdere hva som er skadelig for barnet under samvær:

«Jeg synes det er vanskelig å trekke noen grense der, fordi det er jo så diffust og vi kan jo ofte ikke bedømme det heller: hva som er skadelig for barnet i samvær med foreldre som til stadighet krangler om barn som rives og slites mellom de to partene her. Det er ikke så godt å si hvor den grensa befinner seg.» (Jevne & Ulvik, 2012, s. 24).

I tillegg til at barnevernet ikke har myndighet til å fastsette eller nekte samvær, blir det vanskelig å vurdere hvor skadelige samværene er når det er selve konflikten man er bekymret for. I slike situasjoner er det spesielt viktig å se etter symptomer hos barnet (Jevne & Ulvik, 2012).

4.5 Barnet i fokus, eller ikke?

I Sudland & Neumanns (2021) artikkel fant de at det var vanskelig å kartlegge barnets situasjon og å finne hvilke behov det hadde. Foreldrenes utsagn sto ofte ikke i samsvar med det de oppfattet som barnets situasjon, og det gjorde det vanskelig å stole på foreldrenes oppfatning. Som nevnt tidligere fortalte deltakerne i intervjuene at mye av sakens omfang handlet om foreldrenes møte med barnevernet, og at fokuset dermed ble fjernet fra å vurdere den faktiske omsorgssituasjonen barnet befant seg i.

I alle saker i barnevernet har barnet en lovfestet rett til å bli hørt og sett. Barns rett til medvirkning i barnevernet er et viktig prinsipp som er nedfelt i både internasjonale og nasjonale lover og konvensjoner. Barnevernet skal dermed jobbe for at avgjørelser som tas skal være begrunnet etter barnets beste interesse (Kjønstad et al., 2020). Grunnloven § 104 om barnets menneskerettigheter stadfester barnets rett for sitt menneskeverd (Kjønstad et al., 2020). Dette innebærer at barnet har en rett til å bli hørt i saker som gjelder dem, og at dette skal ses i samsvar med barnets alder og utvikling (Kjønstad et al., 2020). Fra 2003 har FNs barnekonvensjon gjeldt som norsk lov, og dette innebærer at myndigheter, enkeltpersoner og organisasjoner må følge reglene som følger av konvensjonen (barne- og familiedepartementet, 2022). I barnevernloven har barnet en rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet, så lenge det er i stand til å danne seg egne synspunkt jf. Bvl. § 1-4. Dette gjelder også i saker som blant annet handler om hvor barnet skal bo. Rød (2010) fant i sine undersøkelser at de fleste barna opplevde at det var vanskelig å få foreldrenes oppmerksomhet når det gjaldt deres egne behov.

Det kommer frem i både Jevne & Ulviks (2012)- og Sudland & Neumanns (2021) artikkel at barnets stemme risikerer å få mindre verdi i foreldrekonfliktsaker, fordi saksbehandlerne er redde for at barna har blitt instruert av foreldrene til å fortelle barnevernet det de forteller. Noen av saksbehandlerne opplevde også at noen foreldre forsøkte å nekte dem i å snakke med barna, fordi de mente at de ikke fikk den hjelpen de skulle ha fra barnevernet (Sudland & Neumann, 2021). Dette gjør at man risikerer at barn ikke får oppfylt sin rett til å si og mene noe om saken sin, eller at barnevernet ikke lytter til det barna har å si i frykt for at barna har blitt manipulert.

I artikkelen til Jevne & Ulvik (2012) kommer det frem at flere av saksbehandlerne kjenner på frustrasjon fordi de opplevde at foreldrenes agenda ble dominerende i saken, og at fokuset på barnet dermed forsvant. En av de som ble intervjuet sa det på denne måten:

«Jeg føler meg frustrert, fordi vi er brukt av foreldrene på en måte. Vi er ikke i stand til å holde fokus på barnet, fordi foreldrene bare sitter der for forteller forferdelige ting om hverandre og bruker vår tid på det. Vi ville gjerne snakket mer med barna om hvordan de opplever denne konflikten. Men ofte ender det opp med å bli foreldrenes agenda». (Jevne & Ulvik, 2012, s. 27).

Som tidligere nevnt opplever saksbehandlere at foreldre i konfliktsaker ofte bruker beskyldninger om vold og rus hos den andre parten som et påskudd for at barnevernet skal rette blikket mot den andre parten.

Barneombudet har snakket med barn som har opplevd samlivsbrudd, og mye av det de fortalte står i samsvar med hva artiklene i denne oppgaven viser. Barna forteller at de ikke ønsker å ta del i konflikten til foreldrene, men vil samtidig ha muligheten til å snakke med for eksempel mekler om hvilke behov og ønsker de har (bufdir, u.å.). Kjernen i det barna forteller er at de vil bli respekterte som mennesker som kan ta avgjørelser for seg selv, og at de ikke vil være en budbærer i foreldrenes konflikt.

4.6 Kategorisering

Utøvelse av skjønn er et viktig moment når man jobber i barnevernet. Hvordan saksbehandlere møter nye saker og mennesker er blant annet avhengig av hvordan de kategoriserer verden. Kategorisering handler om hvordan vi som mennesker ordner verden i kategorier for å forstå den (Douglas, 1997, referert i Sudland & Neumann, 2021). Som yrkesutøver vil dette ha påvirkning på hvordan man kartlegger, vurderer og evaluerer en familie man har kontakt med (Sudland & Neumann, 2021). Det vil si at en saksbehandler som kun har hatt negative erfaringer med å jobbe med foreldrekonflikter tidligere, vil mest sannsynlig gå inn i den neste saken med en forventning om at den vil være like den forrige.

Jevne & Ulvik (2012) påpeker også hvordan saksbehandlerne egen kategorisering av saken kan påvirke hvordan de vurderer den. Selv om saksbehandlerne var oppmerksomme på at de «rene» konfliktsakene kunne være skadelig for barna, virket det som de ble hindret i å se barnets omsorgssituasjon fordi den ble tilsløret av konflikt mellom foreldrene. Samtidig fortalte en saksbehandler om at hun hadde beskrevet den verbale konflikten mellom foreldrene som «psykisk vold», og at man på denne måten kan se saken i et nytt lys. Man går dermed fra å definere en sak som en «ren» foreldrekonflikt til at man har en sak som omhandler vold. Gruppen som ble intervjuet syntes det var vanskeligere å skulle henvise en foreldrekonfliktsak videre uten grundigere undersøkelse til familievernet eller retten når den ble omdefinert på denne måten.

Hvilke erfaringer og opplevelser en saksbehandler har kan altså påvirke utfallet av en sak. Vurderer man konflikt mellom foreldre som psykisk vold vil det være enklere å tenke at den hører hjemme i barnevernet. Dette viser også viktigheten av den faglige kunnskapen man legger til grunn når man vurderer om en sak bør undersøkes eller ikke. Ofte handler disse

konfliktene om at foreldrene ikke kommer til enighet, men man må også se på den belastningen dette medfører for barna.

5.0 Oppsummering og konklusjon

Denne oppgaven har undersøkt hva som taler for og imot at barnevernet skal være en aktør i foreldrekonflikter. Det er utfordrende å komme med et konkret svar på om barnevernet er riktig instans for foreldrekonflikter. Foreldrekonflikt i barnevernet er et komplekst tema, og mye er også avhengig av hvilke saksbehandlere som jobber med saken og hvilke erfaringer de har fra tidligere av. Det er flere ting som tyder på at foreldrekonflikter er et anliggende for barnevernet, men samtidig er det ulike faktorer som viser at barnevernet har forbedringspotensialet i møte med slike saker.

Når barnevernet mottar bekymringsmeldinger som angår foreldrekonflikter opplever mange at det er vanskelig å finne årsaken til konflikten. Barnevernsansatte opplever som nevnt i mange tilfeller at begge foreldrene er genuine i sine utsagn (Sudland & Neumann, 2021), og det blir derfor vanskelig å vurdere hva som er rett og galt i situasjonen. Samtidig opplever de også at foreldrene i mange av sakene har høy sosioøkonomisk status, noe som i mange tilfeller betyr at foreldrene ikke har vært i kontakt med andre hjelpeinstanser (Sudland & Neumann, 2021). Dette vil følgelig gjøre undersøkelsesarbeidet mer utfordrende for barnevernsarbeideren, da man ikke har den samme muligheten til å hente inn relevant informasjon om foreldre og barn som i andre saker hvor familiene ofte har vært i kontakt med flere hjelpeinstanser.

Det er også tydelig at de juridiske begrensningene saksbehandlere møter kan være til hinder for at det er mulig å gå videre i saken. Barnevernet har som nevnt ikke mulighet til å fastsette eller stanse samvær, og når dette er hovedårsaken til konflikten kan man gå tom for spillerom. Foreldrene blir ikke fornøyde med den hjelpen de får, og i noen tilfeller ser man også at konflikten kan eskalere etter barnevernets inntreden.

Likevel har man kunnskap om at barn kan ta skade av at foreldre er i konflikt. Dette innebærer for eksempel en økt risiko for depresjon, at barna havner i lojalitetskonflikt og at de føler seg utrygge. Samtidig er det en rekke risikofaktorer som kan øke muligheten for at barn ikke takler en slik livsendring godt. Vurdering av risikofaktorer er sentralt i undersøkelsesarbeidet i barnevernet, og det kan se ut som saksbehandlere ikke får gjort dette i den graden det er nødvendig.

En av saksbehandleren i undersøkelsene ville også kategorisere foreldrekonflikt som psykisk vold, noe som taler for barnevernets inntreden. Vi ser også at det er en risiko for at barns rettigheter ikke blir godt nok ivaretatt når saken kommer til undersøkelse. Barna er ofte lojale overfor foreldrene sine, og det blir derfor vanskelig å få de til å snakke. Samtidig er det flere som opplever at foreldrene forsøker å hindre barnevernet fra å snakke med barna. Barn har rett til å uttale seg om sin situasjon, og det kan se ut som foreldres konflikt noen ganger kan stjele oppmerksomheten fra å kartlegge barnets reelle omsorgssituasjon.

Det ville vært interessant å utforske om et spesialisert team for foreldrekonflikter i barnevernet kunne sørget for at man hadde blitt bedre til å treffe med tiltak, og at man dermed hadde løst disse sakene mer effektivt. Teamene kunne med fordel etterspurt oppheving av taushetsplikt slik at man kunne hatt et tettere samarbeid med for eksempel familievernet. Samtidig ville man samlet saker som ofte er ressurstunge, og unngått at hver enkelt saksbehandler i barnevernet kan ha en konfliktsak i tillegg til de andre sakene de jobber med. Vi ser av litteraturen brukt i denne oppgaven at saksbehandlere ofte bruker mye tid på å svare foreldre og advokater på telefon og e-post, og dette er tid som også stjeles fra andre barn som har behov for hjelp av barnevernet. I en større oppgave ville det også vært interessant med dybdeintervju av både saksbehandlere og foreldre som har vært i konflikt for å kartlegge og sammenligne erfaringer. På denne måten vil man få økt kunnskap om hvilke behov foreldre i en slik situasjon har samtidig som man får et inntrykk av hva som ikke fungerer for saksbehandlerne.

Avslutningsvis blir konklusjonen at barnevernet bør jobbe med det man betegner som «rene» foreldrekonflikter, så lenge man ser at barnet tar skade av det. Dette står også i samsvar med barnevernlovens § 2-2 hvor man skal undersøke forhold hvor det er rimelig grunn til å anta at det kan foreligge forhold som kan gi grunnlag for tiltak. Det er derimot tydelig at det er behov for ytterligere kunnskap på området, og at man ikke har funnet den beste måten å løse slike saker på.

6.0 Litteraturliste

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven#KAPITTEL_2

BFD. (2022). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Barne- og familiedepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/fns-konvensjon-om-barnets-rettigheter/id2511390/>

BLD. (2006). *Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær*. (Q-1121B, juli 2006). Hentet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0010/ddd/pdfv/293678-q1121b_web.pdf

BLD. (2011). *Tiltak for å redusere antall barnelovsaker for domstolene*. Rapport fra arbeidsgruppe. Hentet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/tiltak.pdf>

BLD. (2013). *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon*. Hentet fra Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ny-veileder-om-forholdet-mellombarnever/id731863/>

Bunkholt, V. & Kvaran, I. (2017). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. (1. utgave). Gyldendal Akademisk

Brown, T., Frederico, M., Hewitt, L. & Sheehan, R. (2001). *The child abuse and divorce myth*. *Child Abuse Review* 10. (2):113-124. Hentet fra <https://doi.org/10.1002/car.671>

Folkehelseinstituttet (2016). *Barn miljø og helse – Risiko- og helsefremmende faktorer*. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/barn-miljo-og-helse-pdf.pdf>

Jevne, K. S. & Ulvik, O. S. (2012). *Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker*. Hentet fra <https://fonteneforskning.no/pdf-15.19399.0.3.83a94787d5>

- Kjønstad, A., Syse, A. & Kjelland, M. (2020). *Velferdsrett II Barneverns- og sosialrett*. (5.utgave). Gyldendal Juridisk
- Kvaran, I. (2008). *Skilsmisse sett med barns øyne – barns sårbarhet og håndtering*. [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmllui/bitstream/handle/11250/148694/Inge_Kvaran_avhandling.pdf?sequence=1
- Kvellido, Ø. (2016). *Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner* (2. utgave). Gyldendal Akademisk
- Nilsen, W., Skipstein, A. & Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: Konsekvenser for barn og unge*. (Rapport 2012:2). Nasjonalt folkehelseinstitutt. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2012/rapport-20122-foreldrekonflikt-samlivsbrudd-og-mekling-konsekvenser-for-barn-og-unge-pdf.pdf>
- Ottosen, M. H. & Schwartz, R. (2013). *Beskyttelses- og risikofaktorer for skilsmissebørns trivsel I deleordninger*. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN0807-7487-2013-01-05>
- Prop.133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-133-l-202021>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Fagbokforlaget
- Rød, P. A. (2010). Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet? *Fokus på familien*. Side 92-114. Vol.38, Utg.2. Hentet fra <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2010-02-02>
- Sarrazin, J. & Cyr, F. (2008). *Parental Conflicts and Their Damaging Effects on Children*. Pages 77-93. Hentet fra https://doi.org/10.1300/J087v47n01_05
- Sudland, C. & Neumann, C. B. (2021). "For det er jo alvorlige saker» - barnevernets møte med fastslåtte foreldrekonflikter. Tidsskriftet Norges barnevern. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-05>

Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi*. (2.utgave). Gyldendal Akademisk

